

Bc. Petra Kabeláčová
Archeologie města Mostu (čp. 45-47)
Vybrané kapitoly I
Posudek vedoucího diplomové práce

Obsah práce výstižně shrnuje autorčin abstrakt: *Předkládaná magisterská práce se zabývá problematikou městské archeologie, konkrétně na příkladu mosteckých parcel čp. 45–47. Její základ tvoří souhrn poznatků získaných během záchranného archeologického výzkumu, který proběhl v letech 1977 až 1978. Nedílnou součástí je také analýza a vyhodnocení nálezových souborů hmotné kultury spolu s keramickým inventářem, který se stal východiskem pro chronologickou sekvenci. Prostřednictvím nalezených artefaktů je dále řešena otázka možných výrobních aktivit, které v rámci parcel mohly být provozovány. Závěrečná část se tematicky soustředí na vývoj a charakter zástavby na ploše parcel v období 13.–16. století s přihlédnutím k dalším kontextovým rovinám – v rámci města Mostu, archeologie měst v českých zemích i archeologie měst ve střední Evropě.*

Jak je tedy zřejmé, jde o zhodnocení záchranného výzkumu v historickém jádru města Mostu, který jsem vedl před více než čtyřiceti lety. Kvalita výzkumu byla samozřejmě poznamenána dobou a okolnostmi. Dnes jsou již komplexní výzkumy celých městských parcel častou záležitostí, zpravidla se na jejich provádění a následném zpracování podílejí celé týmy archeologů a terénních techniků, na zcela jiné úrovni je vybavení jak pro samotnou exkavaci, tak především pro průběžnou dokumentaci zjištěných situací. Tehdy vše probíhalo v mnohem skromnějších podmínkách, hodně se improvizovalo, hledala se řešení ad hoc. Především však chyběl čas na následné zhodnocení výzkumů, přecházelo se z jedné záchranné akce do druhé. Předem mnou stálo vedení výzkumů v oné části mostecké středověké sídelní aglomerace, která se rozkládala na levém břehu řeky Bíliny, pak několikaleté záchranné výzkumy v areálu zaniklého středověkého města na Mariánské louce v Děčíně. A poté přišly změny, které sebou přinesl rok 1989, došlo k redukci pracovišť ČSAV, v nejisté situaci, kdy jsem řešil především osobní otázku, jak zabezpečit rodinu s dorůstajícími syny, jsem přijal nabídku přejít na katedru historie nově se rozvíjející univerzity v Ústí nad Labem, což ale vedlo k výraznému odklonu od mého původního odborného zaměření. Na návrat k mostecké problematice chyběly podmínky a především čas. Samozřejmě to dodnes cítím jako obrovský osobní dluh, který sám už splatit nemohu. Proto jsem velmi uvítal, když můj někdejší mostecký soupeř Jan Klápště přišel s projektem na zpracování starých mosteckých výzkumů, do něhož zapojil také obě současné diplomantky Petru Kabeláčovou a Anastázií Ryškovou. Snažil jsem se jim v práci dle svých možností pomáhat, klíčovou roli ovšem měl opět prof. Jan Klápště jako konzultant.

Nyní ovšem už k práci Petry Kabeláčové: Vlastní text je vhodně rozvržen a pojednán na 93 stranách. Následuje rozsáhlý soupis použitých pramenů a literatury (s. 94-104), seznam příloh (s. 105-109) a poté 103 obrazových příloh, obsahujících mapy, plány, kresebnou a foto-grafickou dokumentaci terénních situací, objektů a nálezů vybraných skupin materiálu. Chtěl bych vyzdvihnout vysokou úroveň příloh jak po obsahové stránce, tak i co do jejich grafické podoby. Vzhledem k vzájemnému propojení obou diplomových prací pokládám za zcela logické, že některé plány jsou převzaty od A. Ryškové, resp. že obě společně jsou autorkami části kreseb či fotografické dokumentace.

Po *Úvodu*, který vysvětluje cíle práce a její rozvržení, které vyplynulo z rozdělení tématu do dvou samostatných diplomových prací, následuje hutná kapitola *Stručně o lokalitě* (tedy Mostu). Autorka podává na malé ploše úsporný, ale logický a výstižný výklad historie Mostu až do 16. století. Oceňuji i jazykovou stránku textu.

Kapitola *Archeologický výzkum na parcelách čp. 45-47* začíná přehledem historie výzkumu. Celá zkoumaná plocha byla tehdy rozčleněna na čtverce/sektory 5 x 5 m (celkem jich bylo 65) označené kombinací velkých písmen v číslech, v jednotlivých sektorech pak byly odkryté objekty označovány pořadovými čísly 1-x. Systém označení nebyl ovšem příliš přehledný, kolegyně Kabeláčová a Ryšková se proto rozhodly plochu výzkumu rozdělit na větší segmenty a objekty pro celý výzkum přečíslovat do jedné souhrnné řady. Následuje popis jednotlivých objektů, provázaný s obrázky a plány v přílohové části. Kvalita popisů je velmi dobrá, samozřejmě úměrná často jen nemnoha informacím, které byly k dispozici. U jednotlivých objektů je už také zmiňován nálezový fond, především keramiky, kterou obě autorky obdobně, jako tomu bylo u výzkumu Jana Klápště na parcele domu čp. 226, sledovaly

v zastoupení dle keramických tříd, jež J. Klápště vypracoval. To má samozřejmě pak svůj význam chronologický. Nutno ocenit, že právě v této heuristické části práce vynaložily obě autorky obrovské úsilí, které jim pak umožnilo další analytické a posléze i interpretační kroky.

Kapitola *Výběr z nálezového fondu* se věnuje nejprve keramice, kterou charakterizuje v rozčlenění na ony keramické třídy, vypracované J. Klápště. Následují přehledné tabulky, kde je po jednotlivých objektech sledováno zastoupení keramických tříd. Posléze je provedena sumarizace a jednotlivé keramické třídy jsou prezentovány konkrétními nálezy z parcel čp. 45-47. Výsledky analýzy jsou vizualizovány dobře zpracovanými grafy a v provázání s přílohami poskytují dobrý přehled o spektru keramiky v nepochybně druhém nejrozsáhlejším a nejvýznamnějším souboru z mosteckých výzkumů.

Zvláštní pozornost pak Petra Kabeláčové věnuje několika specifickým skupinám keramických nálezů: keramickým plastikám, akvamaniliím, kadlubu, kahánkům, tyglíkům. Poté diskutuje také kovové nálezy.

Nálezy technické keramiky vedou logicky k otázce, zda lze na sledovaných parcelách zachytit stopy konkrétních výrobních činností. Tomu se věnuje kapitola *Projevy specializované výroby*. Zabývá se nálezy strusek, jež byly analyzovány. Autorka dospívá s nezbytnou opatrností k závěru, že v horizontu od poloviny 13. století – 14. století mohlo být na ploše parcel provozováno řemeslo či činnosti spojené s metalurgií stříbra – šperkařstvím?

Za stěžejní lze pokládat kapitolu zabývající se *Zástavbou*. Tu na zkoumaných parcelách představovaly zahloubené relikty, které jsem v předběžných prezentacích výsledků výzkumu rozdělil do tří skupin a interpretoval. V hloubce parcel jsem shledal dva relikty zahloubených objektů – zemnic, datovaných nálezy do doby před či okolo poloviny 13. století, o nichž jsem předpokládal, že představují pozůstatky provizorních obydlí. V čele parcel se uchovaly vně obvodových zdí sklepů mladší zástavby zbytky jílem pojených plent z lomového kamene, zajišťujících stěny starších zahloubených objektů. Jejich datace byla obtížná, protože mezi jílovým pojivem, resp. mezi ním a vkopem do podloží, se uchovalo jen několik málo zlomků keramiky třídy B, tedy patřící pravděpodobně do průběhu druhé poloviny 13. století. Po konzultacích s Janem Mukem, který připouštěl, že plenty zahloubených suterénů by mohly nést i nadzemní zástavbu s dřevohlinitými konstrukcemi, jsem uvažoval o nejspíše dvoupodlažních obytných objektech, které mohly samozřejmě mít i další navazující prostory směrem do hloubky parcel, které se ale nedochovaly, byly likvidovány mladšími sklepy. Konečně pak další mělce zahloubené pravoúhlé objekty byly odkryty při uliční čáře ulice *Quergasse* v týlu parcel. Do podloží zahloubené podlahy těchto objektů pokrývala nápadná vrstva špín, uvažoval jsem proto o hospodářských objektech, nejspíše k ustájení domácích zvířat. Petra Kabeláčová přistupuje k mé interpretaci s oprávněnou opatrností a kriticky rozebírá i jiné možnosti, vycházející z širšího interpretačního spektra, než bylo v sedmdesátých letech rozšířené paradigma kolonizačních zemnic ze Sekanky u Davle.

Diplomantka diskutuje i otázku zahušťování zástavby na parcelách, původně zřejmě jednostranně orientovaných do náměstí, která postupně zabrala část jejich zázemí domy, orientovanými do boční ulice *Engegasse*. Zabývá se také otázkou hranic parcel a možnostmi jejich sledování. Hutný *Závěr* opět výstižně shrnuje výsledky práce diplomantky.

S potěšením konstatuji, že práci Petry Kabeláčové pokládám za velmi zdařilou a záslužnou a neváhám s jejím hodnocením známkou **v ý b o r n ě**.

